

XXII. DANE DR. FRANJE RAČKOGA
sufinancirali su:

- Primorsko-goranska županija

- Općina Fužine

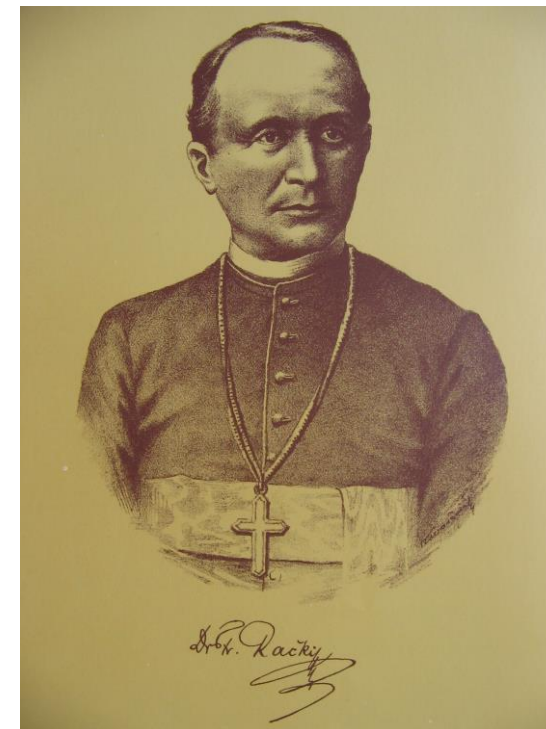

Kontakti:

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA POVIJESNE I DRUŠTVENE ZNANOSTI U RIJECI
HR – 51000 RIJEKA, Ružičeva 5
tel. 051/355-800
e-pošta: rizavod@hazu.hr

UDRUGA "DR. FRANJO RAČKI" FUŽINE
HR – 51322 FUŽINE, Vrata 31
udrugaf.racki@gmail.com

OSNOVNA ŠKOLA IVANKE TROHAR
HR – 51322 FUŽINE, Breg 124a
tel. 051/835-167
e-pošta: ured@os-itrohar-fuzine.skole.hr

XXII. DANI
DR. FRANJE RAČKOGA

Fužine, 22. studenoga 2024.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA POVIJESNE I DRUŠTVENE ZNANOSTI
U RIJECI S PODRUČNOM JEDINICOM U PULI,

UDRUGA "DR. FRANJO RAČKI" FUŽINE
|
OSNOVNA ŠKOLA IVANKE TROHAR, FUŽINE

pozivaju Vas na

XXII. DANE DR. FRANJE RAČKOGA

Fužine, 22. studenoga 2024.

XXII. znanstveno-stručni skup

11.00 Dom kulture Fužine, Vijećnica
Općine Fužine, Dr. Franje Račkog 19

- Kulturno-umjetnički program učenika Osnovne škole Ivanke Trohar, Fužine
- Pozdravne riječi i otvaranje skupa
- Izlaganja

I.

Marko Medved (Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet): *Franjo Rački – svećenik Senjsko-modruške biskupije*

Maja Polić (Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci), **Matea Plišić** (Rijeka): *Franjo Rački, Josip Juraj Strossmayer i Tadija Smičiklas: korespondencija, historiografija i nagruće*

Tanja Rački (Ravna Gora), **Monika Bajt Stepić**, **Marina Crnković**, i **učenici** (Osnovna škola Dr. Branimira Markovića, Ravna Gora): *Obitelj i prezime Rački: povijest Gorskoga kotara kroz prizmu članova obitelji Rački*

Tihana Luetić (Odsjek za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu): *Studenti iz Modruško-riječke županije na Mudroslovnom (Filozofskom)*

fakultetu Kr. Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu (1874. – 1914.)

II.

Vanda Piškur, **Rosana Šimić**, **Katarina Majnarić**, **Emilija Tadej**, **Marinka Kovačević**, **Darija Vukić Lušić** (Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije; Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet): *Vodoopskrba i zdravstvena ispravnost vode za ljudsku potrošnju na području Gorskoga kotara*

Darija Vukić Lušić, **Arijana Cenov**, **Marin Glad**, **Neven Sučić**, **Tea Peranić Mehanović**, **Vanda Piškur**, **Rosana Šimić**, **Katarina Majnarić**, **Emilija Tadej**, **Marinka Kovačević** (Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije; Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet): *Kakvoća vode za kupanje na jezerima Bajer i Lepenica*

Johan Klarić, **Nataša Štimac** (Komunalac – vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice): *Djelatnost javnoga isporučitelja vodnih usluga Komunalca – vodoopskrbe i odvodnje d.o.o. Delnice s naglaskom na važnost pročišćavanja otpadnih voda područja Gorskoga kotara*

Jadranka Čop Bajraktaraj (Osnovna škola Ivanke Trohar, Fužine; Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića, Delnice): *Učenici o vodama*

- Rasprava

SAŽETCI

Marko Medved

(Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet)

FRANJO RAČKI – SVEĆENIK SENJSKO-MODRUŠKE BISKUPIJE

Važnost Franje Račkoga najčešće se promatra u kontekstu doprinosa u historiografskom, kulturnom i društvenom pogledu hrvatskoga naroda u 19. stoljeću, pri čemu u drugom planu ostaje njegov svećenički lik. Autor će prikazati unutarcrkveni položaj, službe, stavove i djelovanje Franje Račkoga kao svećenika Katoličke Crkve inkardiniranoga u Senjsko-modrušku biskupiju. Istaknut će se podrška koju je imao od senjsko-modruškoga biskupa Mirka Ožegovića, slabije poznata od njegove suradnje s đakovačkim biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom. Nakon što je postao kanonikom Zagrebačkoga kaptola, smatrat će ga se svećenikom tamošnje nadbiskupije.

Maja Polić

(Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci),

Matea Plišić

(Rijeka)

FRANJO RAČKI, JOSIP JURAJ STROSSMAYER I TADIJA SMIČIKLAS: KORESPONDENCIJA, HISTORIOGRAFIJA I NAGNUĆE

Hrvatsko podneblje XIX. st. u političkom, gospodarskom, crkvenom, znanstvenom, kulturnom i umjetničkom pogledu obilježile su dvije ličnosti – dr. Josip Juraj Strossmayer i dr. Franjo Rački. Njihove međusobne odnose otkriva vrlo opsežna i sadržajna korespondencija, od koje je dio u četiri knjige objavio akademik i sveučilišni profesor Ferdo Šišić, i to u razdoblju od 1928. do 1931. godine. O problemima svojega vremena Strossmayer i Rački daju svoj sud optikom južnoslavenskoga karaktera. Zbog forme pisama i odgovora, tečno i bez smetnji pratimo razvoj događaja i prilika. Kapitalna su to vrela za povijest Hrvatske, ostalih južnoslavenskih zemalja, krajeva u Austro-Ugarskoj Monarhiji, ali i ostale Europe, s ocjenama brojnih ličnosti i događaja. Među njima ima podataka i o njihovom istomišljeniku Tadiji Smičiklasu. Osim o aktualnim političkim i crkvenim temama, spominje se i Smičiklasova rektorska aktivnost, briga za ostavštinu križevačkoga biskupa Ilije Hranilovića i pomoć oko križevačkoga kaptola, zatim naklonost Strossmayeru koja je vidljiva u sadržaju predavanja naslovljenog „Misli i djela biskupa Strossmayera“, kao i privatna pitanja, poput putovanja u Beč, Rim, Križevce, Rogatac itd. i ženidba. U izlaganju će biti obrađena i korespondencija Franje Račkoga i Tadije Smičiklasa, koja do sada nije bila poznata javnosti.

Tanja Rački

(Ravna Gora),

Monika Bajt Stepić, Marina Crnković, i učenici

(Osnovna škola dr. Branimira Markovića, Ravna Gora)

**OBITELJ I PREZIME RAČKI: POVIJEST GORSKOGA KOTARA
KROZ PRIZMU ČLANOVA OBITELJI RAČKI**

Na temelju višegodišnjega istraživanja crkvenih knjiga (Stališ duša, matične knjige rođenih, umrlih i vjenčanih) i drugih izvora u izlaganju će biti riječi o povijesti obitelji Rački, koja je neodvojiva od povijesti i ljudi Gorskoga kotara i koja govori o čvrstim, skromnim i marljivim ljudima, koji iznad svega cijene znanje, obrazovanje i empatičnost prema ljudima oko sebe. Nakon uvodnih informacija o motivima istraživanja, naglasak će biti na analizi rodoslovlja obitelji Rački, ali i drugih goranskih obitelji s kojima je bila povezana.

Tihana Luetić

(Odsjek za povijesne znanosti Zavoda za povijesne
i društvene znanosti HAZU u Zagrebu)

**STUDENTI IZ MODRUŠKO-RIJEČKE ŽUPANIJE
NA MUDROSLOVNOM (FILOZOFSKOM) FAKULTETU
KR. SVEUČILIŠTA FRANJE JOSIPA I.
U ZAGREBU (1874. – 1914.)**

Na temelju podataka iz studentskih upisnih listova (*nacionala*) koji su u kontinuitetu sačuvani u Arhivu Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u izlaganju će se prikazati slika studenata s područja Modruško-riječke županije na Filozofskom fakultetu Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu u razdoblju od osnutka modernoga sveučilišta 1874. do početka Prvoga svjetskog rata. Riječ je o grupi od 130 studenata koliko ih je u tom razdoblju bilo upisano na Filozofski fakultet zagrebačkog sveučilišta, a koji su bili rođeni i/ili zavičajni na području Modruško-riječke županije. Na temelju toga uzorka pomoću kvantitativne i kvalitativne metode nastojat će se analizirati socijalna, vjerska, jezična struktura, prethodno obrazovanje, studijski smjerovi i neka druga obilježja njihova studija u Zagrebu. Na taj način prikazat će se slika onodobne studentske mladeži s područja Modruško-riječke županije koja je predstavljala bazu buduće obrazovne elite s tih prostora.

**Vanda Piškur¹; Rosana Šimić¹, Katarina Majnarić¹,
Emilija Tadej¹, Marinka Kovačević¹, Darija Vukić Lušić^{1,2}**

⁽¹⁾Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Rijeka;

⁽²⁾Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet, Rijeka)

VODOOPSKRBA I ZDRAVSTVENA ISPRAVNOST VODE ZA LJUDSKU POTROŠNJU NA PODRUČJU GORSKOGA KOTARA

Razvitak vodoopskrbe predstavlja jedan od bitnih elemenata infrastrukturnoga razvitka jedinica lokalne samouprave i Primorsko-goranske županije u cijelosti. Razvijen vodoopskrbni sustav i dostupnost kvalitetne i zdravstveno ispravne vode za ljudsku potrošnju na cijelom području predstavljaju temeljnu pretpostavku gospodarskoga razvitka i integralni dio životnoga standarda. Sigurna voda za ljudsku potrošnju ključna je za zdravlje i dobrobit svakoga pojedinca.

Stanovništvo Gorskoga kotara vodom za ljudsku potrošnju opskrbljuju tri komunalna društva: iz Delnica, Čabra i Vrbovskog. Karakteristika vodoopskrbe ovoga prostora je rascjepkanost, tj. korištenje brojnih izvora male izdašnosti (40-ak izvora izdašnosti od 0,1 do nekoliko l/s), što taj sustav čini iznimno rizičnim s javnozdravstvenog aspekta. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije prema planu i programu državnoga monitoringa Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske od 2020. do 2023. godine ispitao je: 248 uzoraka vode za ljudsku potrošnju na području zona opskrbe kojima upravlja komunalno društvo Vodoopskrba i odvodnja Delnice, 92 uzorka vode na području zona opskrbe koje su pod upravom komunalnoga društva Vode Vrbovsko i 160 uzoraka vode na području zona opskrbe komunalnoga društva Čabranka iz Čabra. Voda se ispituje u svim većim mjestima na području Gorskoga kotara i slavinama objekata koji su dostupni za uzorkovanje. Svi su uzorci ocijenjeni sukladno maksimalno dopuštenim vrijednostima (MDK) važećih Pravilnika o vodi za ljudsku potrošnju (NN 125/17; NN 64/23; NN 88/23).

U razdoblju ispitivanja na području zona opskrbe: Delnice, Mrkopalj, Crni Lug, Fužine, Ravna Gora, Stara Sušica, Skrad, Stari Lazi i Brod Moravice detektirano je 15 zdravstveno neispravnih uzoraka (6,0%), i to 8 uzoraka zbog niske pH vrijednosti vode, što je prirodna karakteristika izvora na području Gorskoga kotara, i 7 uzoraka zbog mikrobiološkoga onečišćenja. Na području zona opskrbe Javorova kosa, Ribnjak, Topli Potok, Moravice i Draškovac detektiran je 1 zdravstveno neispravni uzorak zbog mikrobiološkoga onečišćenja (1,1%).

Najveći broj zdravstveno neispravnih uzoraka bio je na području zona opskrbe grada Čabra (43,8%), i to: 23 uzorka zbog ili niske pH vrijednosti vode ili visoke vrijednosti rezidualnoga klora i 63 uzorka zbog mikrobiološkoga onečišćenja.

Raspršenost vodoopskrbnih objekata na području grada Čabra uvelike otežava njihovo održavanje u sanitarno-tehničkom pogledu (redovito čišćenje, sanaciju i rekonstrukciju), provedbu procesa pročišćavanja vode, u prvom redu dezinfekcije, te nadzor nad objektima i zdravstvenom ispravnošću vode.

Financijskom potporom Primorsko-goranske županije započela je nabava i ugradnja pumpi i uređaja za dezinfekciju na lokalnim izvorima, koja bi se dodatno uključila u vodoopskrbu na području grada Čabra.

**Darija Vukić Lušić^{1,2}, Arijana Cenov^{1,2}, Marin Glad^{1,2},
Neven Sučić¹, Tea Peranić Mehanović¹, Vanda Piškur¹,
Rosana Šimić¹, Katarina Majnarić¹,
Emilija Tadej¹, Marinka Kovačević¹**

⁽¹⁾Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Rijeka;

⁽²⁾Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet, Rijeka)

KAKVOĆA VODE ZA KUPANJE NA JEZERIMA BAJER I LEPENICA

Kvaliteta mora u Hrvatskoj kontinuirano se prati od 1989. godine, a kopnenih voda za kupanje od 2011. godine. U sezoni 2024. provedeno je praćenje na 75 kopnenih lokacija, prema Uredbi o kakvoći voda za kupanje (NN 51/14). Ključni pokazatelji su *Escherichia coli* i crijevni enterokoki, koji služe kao indikatori fekalnoga onečišćenja.

Općina Fužine određuje sezonu kupanja (1. lipnja – 15. rujna) na jezerima Bajer i Lepenica, uz obaveznu izradu profila vode za kupanje. Taj profil uključuje opis karakteristika vode, izvora onečišćenja, te rizika od cijanobakterija, kao i mjere upravljanja u slučaju zagađenja.

Ocjena kakvoće vode za kupanje provodi se na temelju uzoraka uzetih tijekom sezone. Nakon svake analize, rezultati se kategoriziraju kao izvrsni ili dobri. Na kraju sezone, rezultati se kategoriziraju kao izvrsni, dobri, zadovoljavajući ili nezadovoljavajući.

Praćenje kakvoće vode na jezerima Bajer i Lepenica provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, sedam puta tijekom sezone kupanja. Uzorkovanje na jezeru Lepenica započelo je 2019. godine, na jezeru Bajer na dvije lokacije (Poluotok i Čoka) 2020. godine, a 2021. godine na trećoj lokaciji (Stara plaža).

Godišnje ocjene na jezeru Lepenica su sljedeće: dvije izvrsne (2020. i 2023.), dvije dobre (2019. i 2021.) i jedna zadovoljavajuća (2022.). Na jezeru Bajer, lokacija Čoka bila je tri sezone izvrsna (2020, 2022. i 2023.), a jednu sezonu zadovoljavajuća (2021.); lokacija Poluotok bila je dvije sezone izvrsna (2020. i 2023.), a dvije sezone dobra (2021. i 2022.) te lokacija Stara plaža dvije sezone izvrsna (2022. i 2023.).

Rezultati analiza pokazuju da je kvaliteta vode na Staroj plaži na jezeru Bajer bila najbolja u usporedbi s ostalim ispitivanim lokacijama, s izvrsnim ocjenama tijekom obje sezone praćenja koje su bile obuhvaćene monitoringom. Iako su ovi rezultati pozitivni, s obzirom na manji broj sezona ispitivanja, nedostaje dugoročna perspektiva o stabilnosti kvalitete vode na toj lokaciji. Najveći utjecaj na kakvoću voda imaju oborine, što može uzrokovati varijacije u budućim mjerenjima i naglašava potrebu za kontinuiranim praćenjem.

Johan Klarić, Nataša Štimac
(Komunalac - vodoopskrba i odvodnja d.o.o., Delnice)

**DJELATNOST JAVNOGA ISPORUČITELJA VODNIH USLUGA
KOMUNALCA – VODOOPSKRBE I ODVODNJE D.O.O. DELNICE
S NAGLASKOM NA VAŽNOST PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA
PODRUČJA GORSKOGA KOTARA**

Komunalac – vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice (Komunalac – VIO d.o.o.) javni je isporučitelj vodne usluge (JIVU) javne vodoopskrbe i odvodnje na području Grada Delnica i općina Ravna Gora, Mrkopalj, Fužine, Skrad, Lokve i Brod Moravice. Postojeća vodoopskrbna mreža vrlo je razgranata pa je na području djelovanja Komunalca – VIO d.o.o. Delnice u eksploataciji oko 320 km vodovodnih cjevovoda. U sustavu vodoopskrbe nalaze se i vodne građevine koje uključuju 26 izvorišta, 44 vodospreme te 32 crpne stanice i hidrostanice. Temeljem tehničkoga rješenja određene su aglomeracije te ukupno 6 uređaja za pročišćavanje otpadnih voda s ukupno 105 km cjevovoda javne odvodnje otpadnih voda. Tečenjem neobrađenih otpadnih voda kroz propusno tlo s vertikalnom cirkulacijom ugrožena je kakvoća vode površinskih i podzemnih vodnih tijela, uključujući izvorišta pitke vode užega i širega područja. Stoga je cilj Komunalca – VIO d.o.o. Delnice zaštititi prirodne resurse pročišćavanjem otpadnih voda i do iznad minimalno zadovoljavajućih propisanih parametara Pravilnika.

Jadranka Čop Bajraktaraj
(Osnovna škola Ivanke Trohar, Fužine;
Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića, Delnice)

UČENICI O VODAMA

Život je nastao u vodi i ovisan je o njoj; osnovni je uvjet održavanja života. Zato treba senzibilizirati učenike i širu javnost na ekološku problematiku u životnoj okolini i pronalazak originalnih rješenja. Učenje u prirodnom okruženju najprimjereniji je način poučavanja koji djetetu omogućuje upoznavanje i istraživanje prirodnih posebnosti kraja u kojem živi. Upravo izvanučionička nastava i školski istraživački projekti djetetu omogućuju povezati stečena znanja i iskustva s praktičnim terenskim radom. Prisustvo organskih tvari koje se u vodi mogu naći zbog ispiranja poljoprivrednih zemljišta, utjecaja seoskih gospodarstava i kanalizacije moguće je dokazati u obliku nitrata, amonijaka, fosfata. Njihovu prisutnost ili odsutnost u vodi učenici mogu dokazivati vrlo zanimljivom i jednostavnom metodom promjene boja (kolorimetrijska metoda) te je moguće opažati i pratiti stanje u okolišu, analizirati i uspoređivati rezultate kroz duže razdoblje i tako pridonijeti očuvanju okoliša.